

Zieda ta' Kliem u Tifsir

(*Jorbot ma' "Lehen il-Matti", Ghadd 215-217*)

- CAPPA NHAJJES—Ighiduha ghal raġel li jmur bil-qajl fil-mixi, f'kollox, (zaqqu kbira), ta' nervi mejta, fejn telgħet telgħet, fejn niżlet niżlet.
- CAPSA—Haġa mċappsa, haġa li tibqa' hemm fejn titfaghha bhalkieku mċappsa, haġa bla grazzja, ċappisa. Eż. "Tefghu tahtu, għafsu żewġ għafsiet u hallieh hemm ċapsa".
- CAGHKA—Jew dawra: xi għamla ta' hobż. (Tal-Gharb u l-Mellehin).
- CARRU—Biċċa żġhira tar-aba'; it-tieni boton tad-dukkar.
- CARRUTA—(Craret) (1) Gonta raba' żġhira; gejjja minn *ċarru ta'* bħal ma *ruċamata* minn *ruċama ta'*. (2) Biċċa għodda tad-daqq tat-tajjar. Fiha tkebbeb il-watal biex kull mita jinqata' targa' toħroġ minnu.
- CERRU—Kelma tal-baħar. Biċċiet tal-ġhuda bħal tavla jew serrattizz.
- CERFUQA—Saret ċerfuqa.
- CIKLICIKKI—Hwejjeġ żġhar u mhux ta' hteġa kbira.
- CERKES, ICERKES—Titharrek hażin hażin. Ighiduha aktarx għal mara xiha li tigri minn hawn għal hinn fid-dar. "Dejjem iċċerkes fid-dar".
- CERKEK, ICERKEK—Sejjer dejjem timxi bil-qajl issa 'l hawn issa 'l hinn. "Il-lant tagħkom sewwa; issa ahna billi nċerku wara n-nagħaġ!" (wiehed ragħaj).
- CFARLU—Biċċa flus qadima ta' Malta li l-lum ma timxix.
- CIEF—Iċ-ċiefa l-ewwel ma tghammnar *Għar it-Taraj*, bejn Wied Znuber u Wied Moqbel. Jiġi nhar Santu Mattija u f'Santa Katarina jmur. Jidhol bir-tuba bil-Lbiċ, Pument, Nofs in-nhar, Xlokk. Imur bl-ajru Tramuntana, Majjistral.
- CIMA—Biċċa habel. "Qabbadni ċ-ċima".
- CIKK—Għodda tad-daqq tat-tajjar. Qisu mazza tal-ġhuda b'żewġ ir-juks bomba bħal żewġ bringiliet inwahħlin kontra xulxin minn zaqqhom. Ikun f'id il-leminija tad-daqqaq biex jagħti bih fuq il-watal sabiex il-maħluġ jagħmlu tajjar.
- CLAMPU—(1) Temp tar-rtuba fis-sajf. "Dan iċ-ċlampu għmejjem johroġ u shanat". (2) Hmieġ; eż. ċlampu ta' lsien; dak il-platt kemm fiħ ċlampu...
"Dal-lejl għamlet ix-xita u għad l-ajru ma safax
Dal-ghodu sebah ċlampu li timxi ma tarax."
- COMBLI—Misem li jagħti hjiel ta' kbir u goff u tqil għal fejn tridu: Eż. "Żewġ imsielet ċomblin".
- CIRC—Eż. It-temp għalaq għajnu minn kullimkien u dam nofs ta' nhar nieżel iċ-ċirċ.
- CLUNA—Shaba magħquda li ma timxix mar-riħ sod iżda bir-riħ tagħha: bħal kieku tghaddi bil-mixraq u sa kemm tghaddi hi r-riħ li jkun, ngħidu x-xmiel, jieqaf imbagħad jargħa' jiġi għalli kien. Iċ-ċluni jidhru l-iktar għall-habta ta' Mejju.
- CPAPES—Tċappis, djun. "Hafna ċpapes".
- DILLUVU—L-għarqa tad-dinja fi żmien Noè. "Fid-dilluvju d-dinja

ċeagalqet u l-blat ingħażel”.

DINJA—Dil-kelma titqiegħed biex turi hjiel ta' fix inhuma xi hwejjeġ bħal kieku tar-raba', snajja' u tħawtil ieħor. “Id-dinja qiegħda sewwa”, jekk inhu għal raba' tfsisser hemm xogħol tajjeb, xita f'waqtha, wiri tajjeb; tfsisser ukoll natura bħal meta ngħidu “minn hlieg id-dinja”. *Id-dinja ta' taħt*: L-Antipodi. “Settembru tagħna qisu Marzu tan-nies tad-dinja ta' taħtna”.

DIRBI—Gremxula aktarx kbira u haġra; l-akbar driebi tagħmilhom Filfa.

DIREK (jidrek)—Iqum kmieni.

DISA (disa)—Xitla ta' l-ilma bħas-simar; tinbet in-naħa ta' Tunes u Bona. Tiswa għan-nassi tal-yopi u tal-kavalli.

DOBLUN—Fils deheb imħabbat fi Spanja li dari jimxi Malta. Jiswa tliet liri u sitt xelini.

DOLI (jew Döri)—Sikwit, kontinwament.

DRIEGH—Biċċa tal-mohriet, dak li jżomm f'idu l-harrat, mnejn jaqbad id-driegħ ikun imdahħal *għol-bejta* u fih tkun il-*ħatūħa*.

DWELLA—Kelma tal-bennejja. Id-dawra ta' taħt tal-hnejja. Id-dawra ta' fuq tissejjaħ l-*ingroppa*.

DUGH—Il-vojt bħal goffa, barmil, kartell, wara li tkun użint ta' ġo fih u ferrajtu. “Dugh ta' l-inbid”. Injam tal-krietel u l-bramel; xaq-quf jew deffun li jagħmlu qsari, eċċ., bih.

DUGHĦA—Kull ma tagħmel fih xi haġa fil-kċina. Fil-ktir *dugh* “stoviglie, kitchen utensils”.

DUD—Dud tax-xegħta: minn dak li jiekol il-kaboċċi u l-ġidra, ikun aħdar kollu suf, imbagħad ibid u għall-ħabta ta' Marzu meta tibda tinwar is-silla jsir farfett. Dad-dud isir meta, wara li tagħmel, ix-xita jżomm. *Duda hażina*: “vizio, vice”.

DUKKAR—Il-frott, jew ir-raba' jew l-aħħar boton tad-dukkara. Bid-dukkar idakkru l-bajtar ta' San Gwann.

DUNDLIENA—“Ir-rummien jiddakkar bid-dundlien”.

DURRAJS—Id-durrajsa *ż-Żrier*aq iġħidu li *żż-rżer* u l-Mostin li tidden.

EHE—Iva.

EĤTRIEQ—Riħ shun żejjeġ qisu kien fis-sajf li jiġi min-naħa ta' l-Afrika Kiesah żejjeġ fix-xitwa li jagħmel bħal lupa li tnixxef u tiekol kollox, uċuħ, siġar, sal-ġħajnejn taħraq. F'Malta jagħmel darba tnejn fis-sena u Alla hares kien jagħmel aktar. “Il-Mungħbell iġib l-eħtrieq”. Hemm l-eħtrieq tax-xitwa u l-eħtrieq tas-sajf. Fix-xitwa għakur (għakar) u ksuħa, shana, inxief u tbaskit fis-sajf. “Meta ma jkunx l-eħtrieq fil-ġħaxija taqa' rtuba”. It-Tramuntana l-iktar li tagħmel eħtrieq. “Jekk ikunu jaħarqu l-hatab biex jagħmlu l-faħam f'pajjiżi tal-punent jagħmel l-eħtrieq minn dik in-naħa”.

EDEN—Genna ta' l-art (mnejn hi ġejja?), imkien ta' l-imkien fejn hu qagħdu l-bniedem, fejn jixraq tmur toqgħod.

EQE—Le.

ERREĤĤA—Erħa ċkejkunija.

EWLA (jew aħjar eweġla)—L-irraq bċejċa li ma tidhirx ta' kull haġa li tnišša b'idejġ, dqiqq tal-*materja*; “molecula, molecule”.

(*fadal*) V. MIFSUD BONNICI.